

УДК 656.2

*Зоряна Двуліт, к. е. н., доц.
(доцент каф. «Менеджмент організації і логістики»,
Державний економіко-технологічний університет транспорту)
Олександр Савицький, студент
(студент факультету «ФЕМ», спеціальності «Менеджмент організації і адміністрування», Державний економіко-технологічний університет транспорту)*

РОЗВИТОК ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У статті розглядаються особливості розвитку залізничного транспорту в процесі його реструктуризації. Визначені основні економічні й організаційні засади стійкого розвитку залізничного транспорту.

Ключові слова: залізничний транспорт, розвиток, євроінтеграція.

В статье рассматриваются особенности развития железнодорожного транспорта в процессе его реструктуризации. Определены главные экономические и организационные основы устойчивого развития железнодорожного транспорта.

Ключевые слова: железнодорожный транспорт, развитие, евроинтеграция.

Постановка проблеми. Залізничний транспорт є однією з базових галузей економіки. Стабільне й ефективне функціонування залізничного транспорту є необхідною умовою для забезпечення обороноспроможності, національної безпеки і цілісності держави, підвищення рівня життя населення.

На даний час залізниці в основному задовольняють потреби суспільного виробництва і населення у перевезеннях. Проте стан виробничо-технічної бази залізниць і технологічний рівень перевезень за багатьма параметрами не відповідає зростаючим потребам суспільства та європейським стандартам якості надання транспортних послуг, що найближчим часом може стати перешкодою для подальшого соціально-економічного розвитку держави.

До проблем, які слід розв'язати для забезпечення подальшого розвитку залізничного транспорту, також належать:

- недосконалість нормативно-правових актів, що регулюють діяльність залізничного транспорту, і невідповідність його організаційної структури умовам розвитку ринкової економіки країни;
- перехресне субсидування збиткових пасажирських перевезень за рахунок вантажних;

© Двуліт З. П., Савицький О. В., 2014

- недостатня прозорість фінансової діяльності галузі;
- низький рівень конкуренції на ринку залізничних перевезень.

Потребує вирішення питання щодо подолання відставання у розвитку мережі українських залізниць від залізниць країн ЄС і Росії, які сьогодні перебувають на різних етапах реформування, але при цьому істотно випереджають залізниці України.

Проведення ринкових перетворень на залізничному транспорті сприятиме прискоренню темпів європейської інтеграції, налагодженню більш тісного міжнародного економічного співробітництва і підвищенню конкурентоспроможності українських залізниць на ринку транспортних послуг, дасть змогу ефективно використовувати вигідне геополітичне розташування України, а також збалансувати інтереси залізниць і споживачів їхніх послуг.

Розвиток залізничного транспорту стосується широкого спектра національної мережі підприємств Української залізниці. Для виведення залізничної галузі з кризи і подальшого її розвитку розроблено масштабні державні проекти реформування. Утім, будь-яка галузь може плідно розвиватись за умови, якщо теорія її розвитку є методом здобуття нового знання й практичного перетворення дійсності. Для досягнення позитивних результатів розвитку залізничного транспорту потрібні нові теоретичні знання, які відображатимуть закономірності розвитку залізничної сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробкою підходів стосовно інтеграційних напрямів розвитку залізничного транспорту займався багато вчених. Інтеграційний розвиток залізничного транспорту цікавив таких учених: В.Л. Диканя [1], В.О. Мельник [2], А.Е. Воронкову [3].

Дикань В.Л. і Воронкова А.Е. займалися розробкою підходів інтеграції залізничного транспорту в умовах реструктуризації і реформування галузі.

У своїх наукових підходах Мельник В.О. використовувала СВОТ і ПЕСТ аналіз і врахувала процеси інтеграції і глобалізації транспортної сфери. Здійснила оцінку інтеграційного розвитку системи залізничного транспорту в умовах глобалізації, розрахувавши макроекономічні ефекти за допомогою СВОТ і ПЕСТ аналізу. Однак, незважаючи на достатню кількість наукових досліджень, питання інтеграції залізничного транспорту залишається актуальним і відкритим для нових досліджень.

Метою статті є розглянути і дослідити розвиток і покращення залізниць України в умовах євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основні правові, економічні і організаційні засади діяльності залізничного транспорту, його відносини з органами державної виконавчої влади, органами самоврядування, іншими видами транспорту, пасажирами, відправниками і одержувачами вантажів, багажу, вантажобагажу і пошти встановлені Законом України «Про залізничний транспорт», який прийнятий Верховною Радою України 4 липня 1996 року [4]. Однак, щоб відповідати загальноєвропейському рівню, на сьогодні залізниці необхідно вирішити велику кількість проблем, що накопичувалися багато років й особливо загострилися в останні роки в умовах переходу галузі до ринкових відносин. Головним чином внаслідок того, що обсяг перевезень з 1990 року знизився на 55%, тобто майже в два рази (при тім, що прибуткові вантажні перевезення знизилися більш ніж у 3 рази – на 70%, а збиткові пасажирські – усього на 25%). Важливим фактором, що сприяв перетворенню раніше високорентабельної галузі в збиткову, став дисбаланс між цінами на фонди споживання і цінами за перевізну роботу. Остання не встигала за різким ростом першої. Підвищення цін за перевезення гальмувалося як політикою уряду, так і зубожінням споживачів (фізичних осіб і організацій), не спроможних оплатити по-

слуги залізничного транспорту. Адміністрації залізниць були вимушені прив'язувати ціни за перевезення не до їхніх реальних витрат, а до доходів [5]. Передусім на залізничному транспорті необхідно покращити галузеву систему підготовки і підвищення кваліфікації кадрів і системи атестації керівників і фахівців галузі; здійснити комплекс заходів стосовно поліпшення екологічного стану, забезпечення безпеки перевезень, енергозбереження тощо [5]. Реформування залізничного транспорту забезпечить його подальший розвиток і підвищить ефективність функціонування галузі, прискорить розвиток конкурентного ринку залізничних перевезень.

Техніко-технологічна модернізація залізничного транспорту створить умови для забезпечення прозорості фінансової діяльності; формування ринку транспортних послуг і підвищення рівня конкурентоспроможності операторських і транспортно-експедиторських компаній, що здійснюють перевезення за транзитними напрямками і в рамках міжнародних транспортних коридорів; досягнення рівня європейських і світових стандартів, що сприятиме прискоренню темпів євроінтеграції і максимальній реалізації транзитного потенціалу держави [6].

Проведення реформування, крім підвищення ефективності діяльності галузі, приведе до загальноекономічного результату за рахунок стимулювання розвитку транспортного машинобудування і експортування відповідно до європейських стандартів транспортних послуг [6].

Стійкий розвиток залізничного транспорту варто реалізувати з дотриманням екологічних вимог. За останнє 10-річчя проблема негативного впливу транспорту в цілому і залізничного транспорту зокрема на стан навколишнього середовища набула великих масштабів. У зв'язку з цим комісія Європейського Співтовариства (ЄС) визначила транспорт як одне із значних джерел забруднення середовища [7].

Реструктуризація виробничих систем, орієнтація на програми постійного вдосконалення – це методологічні підходи, які застосовуються підприємствами залізничного транспорту для підвищення конкурентоспроможності. За допомогою цих методів підприємствам вдається досягти істотного підвищення якості робіт і послуг, зменшити витрати. Організаційно-управлінська стратегія підприємств залізничного транспорту полягає у зміні структури управління і встановленні нових функціональних зв'язків між структурними підрозділами, які вже існують [8].

На виконання положень Директиви ЄС «Про розвиток залізниць у Європейському Співтоваристві» здійснюється реструктуризація залізничного транспорту України – удосконалення структури управління і переходу на дволанкову систему управління:

- на залізничному транспорті розвивається процес відокремлення виробничої інфраструктури від перевізної діяльності, що може сприяти скороченню часу на засвоєння нових технологій і передаванню права на прийняття рішень;
- у складі Укрзалізниці створено фінансово самостійні комерційно-технологічні підприємства;
- готуються до роздержавлення підприємства на залізничному транспорті, не пов'язані з основною діяльністю залізниць.

Сучасний стан розвитку залізничної галузі виявляє економічну ефективність. Це один із важливих економічних показників, який характеризує рівень розвитку і раціональної організації економіки галузі на основі інтенсифікації з метою підвищення продуктивності суспільної праці. Розвиток економіки залізничної галузі на сучасному етапі відбувається за рахунок факторів:

- застосування механізмів структурно-інноваційного оновлення;
- кращого використання ресурсів завдяки науково-технічній і інноваційній діяльності;
- наукоємне виробництво, що базується на використанні власних високих технологій і науково-технічних відкриттів [5].

Висновки і пропозиції. Залізничний транспорт є однією з базових галузей економіки. Стабільне й ефективне функціонування залізничного транспорту є необхідною умовою для забезпечення належного функціонування інфраструктури, підвищення рівня життя населення. Крім того, вигідне географічне положення нашої держави на перехрещенні Центральної і Східної Європи сприятиме перетворенню його на важливе транспортне з'єднання міжнародного значення. Через територію України повинно бути прокладено ряд залізниць, що забезпечуватимуть ефективну реалізацію європейських транспортно-економічних зв'язків нашої країни і транзитних перевезень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дикань В. Л. Розробка стратегії зовнішньоекономічної діяльності підприємства / В.Л. Дикань // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. – № 11 (153). – Ч. 2. – С. 29-32.
2. Мельник В. О. Бюджетування в системі стратегічного планування діяльності підприємств залізничного транспорту / В.О. Мельник // Вісник економіки транспорту і промисловості: Збірник науково-практичних статей / Українська державна академія залізничного транспорту. – Харків: УкрДАЗТ, 2009. – Вип. 28. – С. 183-185.
3. Воронкова А. Э. Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия: диагностика и организация: Монография / А.Э. Воронкова; Восточноукр. нац. ун-т. – Луганск: ВНУ, 2000. – 315 с.
4. Про залізничний транспорт: Закон України від 04.07.1996 р. № 273/96-ВР, з наступними змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 40. – Ст. 183.
5. Економіка залізничного транспорту: Учебник для вузов ж.-д. трансп. / Под ред. В.А. Дмитриева. – М.: Транспорт, 2002. – 310 с.
6. Про схвалення Концепції Державної програми реформування залізничного транспорту: Розпорядження КМУ від 27.12.2006 р. № 651-р – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/651-2006-p>.
7. Білявський Г. О. Основи загальної екології / Г.О. Білявський, М.М. Падун, Р.С. Фурдуй. – К.: Либідь, 1995. – 368 с.
8. Бельх Л. П. Реструктуризация предприятия: Учебное пособие. – М.: Юнити-Дана, 2012. – 511 с.

*Zoriana Dvulit, Ph.D. in Economic, Associate Professor,
(Associate Professor of the Department of Management and Logistics,
State Economic and Technological University of Transport)
Oleksander Savytskii
(Student of the faculty of «EM», speciality of Management and Administration)*

**THE RAILWAY TRANSPORT DEVELOPMENT IN TERMS OF
EUROINTEGRATION**

The railway transport development features in the ukrainian eurointegration process are examined in the article. The main economic and organizational principles of the railway transport permanent development is determined in the article.

The problems, which are necessary to be solved for the railway transport further development providing are identified. Ukrainian railway criterions which are incongruous to the European standard are determined.

The railway industry restructuring ways and facilities for the crisis overcoming and further development in terms of eurointegration are offered in the article.

Keywords: railway transport, railway industry, development, restructuring, eurointegration.

REFERENCES

1. Dykan V.L. Rozrobka stratehii zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstva / V.L. Dykan // Visnyk Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu im. V. Dalia. – Luhansk: Vyd-vo SNU im. V. Dalia, 2010. – N 11 (153). – Ch. 2. – S. 29-32.
2. Melnyk V.O. Biudzhetuвання v systemi stratehichnogo planuvannya diialnosti pidpriemstv zaliznychnoho transportu / V.O.Melnyk // Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti: Zbirnyk naukovopraktychnykh statei / Ukrainska derzhavna akademiia zaliznychnoho transportu. – Kharkiv: UkrDAZT, 2009. – Vyp. 28. – S. 183-185.
3. Voronkova A.E. Strategicheskoye upravleniye konkurentosposobnym potentsyalom predpriyatiya: Diagnostika i organizatsiya: Monografiya / A.E. Voronkova; Vostochnoukrainskiy nats. un-t. – Lugansk: VNU, 2000. – 315 s.
4. Pro zaliznuchnui transport: Zakon Ukrainu vid 04.07.1996 r. N 273/96-VR, z nastupnymy zminamy i dopovnenniamy // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR). – 1996. – N 40. – St. 183.
5. Ekonomika zheleznodorozhnogo transporta: Uchebnik dlia vuzov zh.-d. transp. / Pod red. V.A. Dmitrieva. – Moskva: Transport, 2002. – 310 s.
6. Pro skhvalennia Kontseptsii Derzhavnoi prohramy reformuvannya zaliznychnoho transportu: Rozporiadzhennia KMU vid 27.12.2006 r. N 651-r – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/651-2006-r>.
7. Biliavskiy H.O. Osnovy zahalnoi ekolohii / H.O. Biliavskiy, M.M. Padun, R.S. Furdui. – Kyiv: Lybid, 1995. – 368 s.
8. Belyh L.P. Restrukturizatsyya predpriyatiya: Uchebnoye posobiye. – Moskva: Yuniti–Dana, 2012. – 511 s.